

بررسی بسترهای حقوقی و اقتصادی جذب سرمایه گذاری خارجی و ارائه استراتژی مناسب برای ایران

دکتر محمدعباسلو
عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد
اسلامی - دکتری علوم اقتصادی
دکتر هیبت اله نژندی منش
عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد
اسلامی - دکتری حقوق بین الملل

در این پژوهش تلاش گردیده نقش و جایگاه سرمایه گذاری بویژه سرمایه گذاری خارجی در روند رشد و توسعه اقتصادی تبیین و آثار آن بر متغیرهای کلان اقتصادی از جمله تولید، توزیع، اشتغال و... تحلیل گردد. با توجه به اهمیت جلب و جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور، موانع و جذابیت های جذب سرمایه گذاری خارجی از ابعاد مختلف بویژه ابعاد حقوقی و اقتصادی مورد پژوهش عمیق قرار گرفته است. در این راستا مبتنی بر یک نگرش سیستمی، پرسشنامه های متأثر از ادبیات تحقیق (مبانی نظری، تجربی و مصادیق) تنظیم و دیدگاههای نخبگان و صاحب نظران حقوقی و اقتصادی دریافت گردیده است. پس از مشخص شدن نقاط قوت، ضعف و فرصت و تهدیدات در جلب و جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور، با استفاده از روش ماتریس (SWOT) اقدام به استخراج استراتژیهای مناسب در جذب سرمایه گذاری خارجی برای کشور گردیده است. نتایج حاصل از این تحقیق ضمن تأکید بر اصلاح برخی قوانین کلی و خاص از منظر حقوقی و اقتصادی، شرایط و قابلیت های برخوردار و استفاده از قوت ها و فرصت ها را برای کشور مناسب می داند.

واژگان کلیدی: سرمایه گذاری مستقیم و غیرمستقیم - موانع ناشی از قوانین کلی و خاص - استراتژی - ماتریس SWOT (قوت، ضعف، فرصت و تهدید).

مقدمه

امروز با توجه به کمبود انباشت سرمایه در کشورهای در حال توسعه و از سوئی فرآیندهای جهانی سازی اقتصاد، مسأله استفاده از منابع جهانی بویژه سرمایه گذاری خارجی بعنوان یک ضرورت تداعی می کند. اما چیزی که در این زمینه حائز اهمیت است، هنر و سیاست کشور استفاده کننده از سرمایه های جهانی است. چگونگی استفاده از این سرمایه گذاریها در کشور میزبان بستگی به مقتضیات و اولویت آن کشور دارد. البته مشکل کمبود سرمایه در کشورهای در حال توسعه آنقدر عمیق است که سرمایه های خصوصی قادر به رفع این معضل نیستند. از سوئی دیگر سرمایه گذاران خصوصی خارجی معمولاً انگیزه و تمایل لازم را به سرمایه گذاری در طرحهای بالاسری اجتماعی مانند بهداشت، آموزش، مرکز R&D و... را در کشورهای میزبان ندارند.

در چنین شرایطی سرمایه گذاریهای دولتی خارجی از اهمیت قابل توجه در توسعه اقتصادی کشور میزبان برخوردار است تا سرمایه های خصوصی خارجی، زیرا سرمایه گذاری را در طرحهای بالاسری متضمن مخاطرات زیادی است که سرمایه داران خصوصی حاضر به ریسک آن نیستند. اصولاً سرمایه گذاری در این طرحها از منظر بخش خصوصی در گرو حل معضلات ساختاری و زیربنائی در این کشورها است و معمولاً به عنوان یک پیش شرط از اهمیت برخوردار است. جریان ورود سرمایه های خارجی برای کشور در حال توسعه، تا مادامی که درجه بهره وری تولید را افزایش می دهد، می تواند ضمن اثرگذاری بر افزایش دستمزد واقعی برای نیروی کار داخلی، افزایش قدرت خرید مصرف کنندگان، افزایش درآمدهای مالیاتی دولت، دانش تکنولوژیک، تحقق صرفه های خارجی و... و در نهایت روند رشد و توسعه اقتصادی مؤثر واقع افتد.

مورد مهمی را که باید کشور میزبان مورد توجه قرار دهد، ارزیابی فایده و هزینه های استفاده از سرمایه گذاری خارجی است. این مهم باید در یک موضع مستقل و با بررسی همه جوانب سرمایه گذاری مورد توجه و تعمق قرار گیرد. در واقع باید در نظر داشت که جریان سرمایه گذاری خارجی حامل و شامل هم فرصت ها و قوت هاست و هم می تواند مشکلات، نارسائیها و تهدیداتی را به دنبال داشته باشد. به همین دلیل محققین در این پروژه تحقیقاتی با بررسی های لازم در ابعاد سرمایه گذاری خارجی، از جمله فایده ها و هزینه ها، نقش

سرمایه گذاری خارجی، شرایط جذب (عوامل ساختار اقتصادی؛ سیاسی، عوامل تشویقی و حمایتی، قوانین و عوامل حقوقی، عوامل جغرافیایی و سیاسی) و نقش دولتهای تعدادی از کشورهای خارجی، زمینه های مناسب را جهت ارائه استراتژیهای ممکن و مناسب جهت برخورداری از آثار مثبت سرمایه گذاری خارجی و احتراز از پی آمدهای منفی آن برای کشور ارائه نماید. البته در این تحقیق توجه اصلی به بررسی بسترهای حقوقی و اقتصادی جذب سرمایه گذاری در ایران و ارائه استراتژیهای مناسب در جهت استفاده از آن است.

مبانی نظری:

سرمایه و سرمایه گذاری در ادبیات اقتصادی همواره بعنوان عامل اساسی در رشد و توسعه اقتصادی از اهمیت برخوردار بوده است، به طوری که در بسیاری از تئوری های توسعه اقتصادی از سرمایه گذاری به عنوان موتور رشد اقتصادی یاد گردیده است.

به گفته آدام اسمیت در کتاب ثروت ملل، سرمایه عنصر اصلی اقتصاد است که می تواند کار ایجاد کند، نیروی کار با سرمایه به حرکت درمی آید، افزایش سرمایه به نفع افزایش محصول کلی و محصول سرانه نیروی کار است و در نهایت میزان پیشرفت هر اقتصاد متناسب با افزایش سرمایه گذاری در آن اقتصاد است.

اهمیت سرمایه گذاری در روند رشد و توسعه اقتصادی تا آنجا پیش می رود که بعضی نظریه های اقتصادی مثل نظریه (هارود - دمار) رشد اقتصادی را در شرایطی معادل رشد سرمایه گذاری می داند و در این زمینه توصیه می کند که برای رسیدن رشد اقتصادی موردنظر در هر کشور حتی اگر لازم باشد، باید اقدام به استقراض و یا استفاده از سرمایه های جهانی نمود. نورکس در اوایل دهه ۱۹۵۰ بر فقدان انباشت سرمایه به عنوان علت اصلی فقر در کشورهای جهان سوم تأکید می کند و اظهار می دارد نتیجه کمبود سرمایه گذاری دور باطل فقر است (Vicus Circle)، زیرا در کشورهای توسعه نیافته ظرفیت پس انداز پایین است که به نوبه خود ناشی از کمبود و فقدان سرمایه است و از طرفی قدرت خرید مردم به علت پایین بودن درآمد واقعی کم است که نتیجه اش کاهش سرمایه گذاری و درجه بهره وری است، که این خود نیز " دور باطل فقر " را تداوم می بخشد. نورکس استراتژی شکستن دور باطل فقر را در گرو افزایش سرمایه گذاری و ارتقاء روش های فنی در تولید می داند.

کلاسیک ها و نئوکلاسیک ها با تأکید بر جریان آزاد عوامل تولید بویژه سرمایه، سرمایه گذاری را اعم از داخلی و خارجی عامل کلیدی و مولد در روند رشد و توسعه اقتصادی می دانند، زیرا سرمایه گذاری از یک سو بر عنصر تقاضا اثر می گذارد و از سوی دیگر بر عنصر عرضه و تولید انباشت سرمایه (پولی - مالی و فنی) به روند استفاده از تکنولوژی و ماشین آلات جهت افزایش بازدهی نیروی کارشناسی می دهد.

بکارگیری و استفاده هر چه بیشتر از تسهیلات زیربنایی اقتصادی، اجتماعی، از قبیل آموزش و پرورش، حمل و نقل، مخابرات، برق، بهداشت و..... متکی به منابع سرمایه ای است. همین طور انباشت سرمایه می تواند عامل استفاده هر چه بهتر و مطلوبتر از منابع طبیعی به منظور گسترش فعالیت های اقتصادی، بازار داخلی و در نهایت کسب بازارهای خارجی باشد. آنان اتصال به بازار جهانی را از عوامل مهم و اساسی در کسب و تحقق اهداف رشد اقتصادی و استمرار آن می دانند.

از طرفی مکتب ساختارگراها (نئومارکسیستها) و متفکرین هم چون " پرفسور میردال و پرفسور پربیش و.... " ادعا دارند که اصولاً تجارت خارجی از جمله سرمایه گذاری خارجی در پی کسب قدرت سیاسی و اقتصادی در کشور میزبان است. بنابراین به علت شرایط نابرابر بین کشورهای سرمایه گذار (جهان صنعتی) و سرمایه پذیر (جهان در حال توسعه) واسطه مبادله به زیان کشور در حال توسعه و به سود کشور صنعتی جهت پیدا می کند. آنان توصیه دارند که سرمایه گذاریها و مبادلات تجاری بهتر است در بین خود کشورهای در حال توسعه انجام شود.

دیدگاه سومی نیز در بین این دو طیف نظری وجود دارد که براساس مبانی تجربی در روند تاریخ شکل پیدا نموده است که از آن می توان به دیدگاه " پراگماتیستی " یاد نمود. این دیدگاه بیانگر آن است که هر نوع سرمایه گذاری خارجی هزینه ها و فایده های خاص خود را دارد.

هر کشوری که به دنبال سرمایه گذاری خارجی است می باید هم به منافع و هم به هزینه های مربوط به آن توجه کند و تنها از آن سرمایه گذاریهای خارجی حمایت کند که منافع آن بیش از هزینه های آن است. در این راستا، کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (UNCTAD) آنکتاد، نتیجه سرمایه گذاری خارجی برای کشور میزبان را متأثر از شاخص هائی از جمله شاخص های زیر می داند:

- ۱) وضعیت حقوقی و قضائی،
- ۲) ثبات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی،
- ۳) قوانین صادرات و واردات،
- ۴) قوانین مالیاتی،
- ۵) چارچوب خط مشی برای سرمایه گذاری خارجی،
- ۶) خدمات پس از سرمایه گذاری،
- ۷) رفاه اجتماعی (بویژه کاهش درجه فقر)،
- ۸) اراده و شرایط دستیابی به تکنولوژی و مهارتهای نوین،
- ۹) وجود بنادر آزاد تجاری.

سؤالات:

- ۱- آیا وجود بسترهای مناسب حقوقی و اقتصادی می تواند در تشویق و جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور مؤثر باشد؟
- ۲- آیا شرایط لازم در استفاده از منابع جهانی بویژه سرمایه گذاری خارجی در کشور وجود دارد؟
- ۳- استراتژیهای مناسب برای جذب سرمایه گذاری در کشور کدامند؟
- ۴- آیا کارآمدی قوانین مالیاتی در جذب سرمایه گذاری خارجی مؤثر است؟

اهداف تحقیق:

هدف اصلی:

شناسایی ابعاد حقوقی و اقتصادی، تشویق و جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور.

اهداف فرعی:

- ۱- شناسایی نقاط قوت و ضعف کشور در جذب سرمایه گذاری خارجی.
- ۲- شناسایی فرصت ها و تهدیدات محیطی در جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور.
- ۳- ارائه استراتژیهای مناسب جهت تشویق و جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور.

متدولوژی تحقیق:

این تحقیق از نظر هدف کاربردی بوده و از نظر ماهیت اکتشافی، توصیفی است و همچنین از تحلیل های شهودی نیز بهره گرفته شده است.

مبتنی بر داده ها و اطلاعات کسب شده از ادبیات تحقیق (مبانی نظری، تجربی و مصادیق) جهت پاسخ به سئوالات استنتاجی از ادبیات تحقیق از دو پرسشنامه تنظیمی استفاده گردیده است. جهت دریافت نظرات خبرگان و اساتید دانشگاه، پرسشنامه ها بین ۲۵ نفر از صاحب نظران توزیع گردیده است. در واقع بانک های اطلاعاتی و اینترنت و انجام مصاحبه های اکتشافی با خبرگان و پرسشنامه ها ابزار اصلی گردآوری اطلاعات را در این پژوهش تشکیل می دهند.

از نظر پایائی و درجه روائی، ابتدا سئوالات مطرح شده بین ۲۵ نفر از خبرگان و صاحب نظران توزیع گردید و با استفاده از نرم افزار SPSS و روش آلفا کرونباخ، پایائی آن محاسبه گردید. که برابر با ۰٫۸۳ درصد بود که نشان دهنده این است که سئوالات از پایائی مناسبی برخوردارند.

تجزیه و تحلیل داده های تحقیق:

حرکت در روند رشد و توسعه اقتصادی و درنهایت تحقق اهداف توسعه، همانطور که در ادبیات تحقیق به تفصیل به آن پرداخته شد، شدیداً در گرو تقویت سرمایه گذاری است و این مهم نیز ضمن توجه بر استفاده بهینه از منابع داخلی، ضرورت استفاده از منابع جهانی بویژه سرمایه گذاری خارجی را مورد تأکید قرار می دهد.

در این راستا متکی به داده های برخاسته از مبانی نظری، تجربی و مصادیق موضوع تحقیق و همینطور نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه های دریافتی از سوی نخبگان و صاحب نظران، ابتدا با تکیه به تکنیک های آماری اعتبار و درجه روائی و همبستگی بین سئوالات پرسشنامه تحقیق محاسبه گردید، که در این رابطه با توجه به عدد ۰٫۸۳ درصد می توان ادعا نمود که پرسشنامه های تحقیق از اعتبار و روائی خوبی برخوردار است.

از سوئی دیگر میزان ارتباط سئوالات (شاخص های) پرسشنامه با سرمایه گذاری خارجی محاسبه گردید. در این مرحله با توجه به تعداد پرسشگران، میانگین و انحراف معیار هر سؤال و جواب، مشخص و اندازه گیری گردید. (جدول شماره ۱)، تحلیل این جدول حکایت از یک نوع همبستگی با معنا بین سئوالات پرسشنامه و اهداف تحقیق دارد.

در گام سوم با توجه به ادبیات تحقیق، با تأکید بر موانع و محدودیت های حقوقی و مالی جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور از یکسو و نقاط قوت و مزیت ها کشور جهت سرمایه گذاری خارجی از سوی دیگر و درنهایت مصاحبه های اکتشافی، صاحب نظران و نتایج حاصل از پرسشنامه های دریافتی، اقدام به شناسایی عوامل مؤثر بر محیط داخلی و محیط خارجی بمنظور کشف نقاط قوت و نقاط ضعف (در محل داخل) و تهدیدها و فرصت ها در محیط خارج گردید که درنهایت مورد اجماع همکاران پروژه تحقیق قرار گرفت.

جدول (۱) - تحلیل میزان ارتباط شاخص های مبتنی پرسشنامه بر سرمایه گذاری خارجی

انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۱,۳۷	۳۰۱	۲۵	۱- ضرورت جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور
۱,۰۷	۳۰۱	۲۵	۲- چگونگی صدور مجوز در جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور
۰,۷۴	۲,۱۵	۲۵	۳- نقش سایتهای مالیاتی در جذب سرمایه گذاری خارجی
۰,۶۸	۱,۹۵	۲۵	۴- اجرای سیاست های آزاد سازی و خصوصی سازی
۰,۶۸	۳,۶۵	۲۵	۵- استقلال بارز پول و بازار سرمایه
۰,۷۶	۲,۲	۲۵	۶- نقش موانع حقوقی و مالی در جذب سرمایه گذاری
۱,۱۳	۲,۶۵	۲۵	۷- تأسیس بانکهای مشارکتی
۱,۰۳	۲,۶۵	۲۵	۸- ایجاد مؤسسات بیمه ای متناسب با استانداردهای جهانی
۰,۸	۱,۷	۲۵	۹- توسعه بازار بورس و بازار سرمایه
۰,۹۶	۲,۱	۲۵	۱۰- حقوق مالکیت فردی
۰,۸۹	۲,۲	۲۵	۱۱- الحاق به کنوانسیونهای بین المللی درباره شناسایی و اجرای آرای داوری نسبت به حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری خارجی
۱,۲۳	۲,۸	۲۵	۱۲- آثار سرمایه گذاری بر متغیرهای کلان اقتصادی
۰,۸	۳,۸۵	۲۵	۱۳- الویت جذب سرمایه های ایرانیان خارج از کشور
۰,۹۴	۳,۵	۲۵	۱۴- درجه صنعتی شدن کشور
۱,۰۲	۳	۲۵	۱۵- درجه ریسک سرمایه گذاری خارجی در کشور
۰,۹۴	۳,۰۵	۲۵	۱۶- مجموعه مقررات و قوانین موجود در امر سرمایه گذاری خارجی در کشور
۰,۹۴	۱,۹۵	۲۵	۱۷- فضای باز و رقابتی در بازار (توسعه بازار داخلی همراه با فضای باز رقابتی)
۰,۹	۳,۹	۲۵	۱۸- ثبات اقتصادی
۱,۱۱	۲,۲۵	۲۵	۱۹- نقش تحریم های اقتصادی (پولی، بانکی، صنایع نفتی)
۰,۷۴	۳,۳۵	۲۵	۲۰- جلوگیری از ورود تکنولوژیهای پیشرو به کشور
۰,۸۹	۳,۸	۲۵	۲۱- موقعیت ژئوپلیتیکی کشور
۰,۸۲	۳,۶	۲۵	۲۲- وجود تأسیسات زیربنایی (بنادر، راهها و...)
۰,۹۹	۲,۴۵	۲۵	۲۳- تنوع مراکز تصمیم گیری در کشور

جدول شماره ۱ (بیانگر همبستگی سؤالات موجود در پرسشنامه با اهداف تحقیق است).

البته در این راستا با بررسی عملکرد تعدادی از کشورهای منتخب (چین، آرژانتین، مصر) در زمینه جذب سرمایه گذاری خارجی و همین طور قوانین و استانداردهای جهانی جذب سرمایه گذاریهای خارجی در کشورها و چگونگی حل اختلاف بین سرمایه گذار خارجی و کشور میزبان که بصورت مبسوط در بخش ادبیات تحقیق آمده است، در کشف فرصت ها و تهدیدات محیطی خارجی استفاده شده است.

در گام بعدی با توجه به تکنیک SWOT جداول ارزیابی عوامل داخلی (قوت ها و ضعف ها) و عوامل خارجی (فرصت ها و تهدیدها) تنظیم گردید. (جدول شماره ۲ ارزیابی عوامل داخلی و جدول شماره ۳ ارزیابی عوامل خارجی) در این مرحله با توجه به کیفیت جواب های سؤالات پرسشنامه توسط صاحب نظران و اجماع اعضاء پروژه برای هر یک از سؤالات (شاخص ها) امتیازی بین ۱ تا ۵ داده شده است که در واقع امتیاز ۱ و ۲ بیانگر ضعف و عدد ۳ بیانگر متوسط و عدد ۴ و ۵ بیانگر خوب و خیلی خوب است که در جدول تحت عنوان ضریب اهمیت بکار برده شده است.

برای همین وزن یا میزان اهمیت هر سؤال با توجه به امتیازات داده شده به هر سؤال از سوی پرسشگران و استفاده از نرم افزار SPSS، وزن سئوالات تعیین گردیده است. همان طور که در جدول آماده است مجموع وزن شاخص های عوامل داخلی (قوت ها و ضعف ها) برابر با عدد ۱ است، همین طور مجموع وزن شاخص های عوامل خارجی (فرصت ها و تهدیدها) نیز برابر با ۱ (یک) است. در نهایت برای هر سؤال نیز نمره نهائی محاسبه و در تعامل هر سؤال درج گردید. در این جدول نمره نهائی تحت عنوان امتیاز موزون آمده است و برای محاسبه آن برای هر سؤال کافی است که ضریب اهمیت را در وزن مربوطه ضرب نمود.

در آخرین گام مجموع امتیازهای موزون را در هر جدول (قوت ها و ضعف ها) در محیط داخلی و فرصت ها و تهدیدها را در محیط خارجی محاسبه نموده ایم. اعداد بدست آمده بیان کننده نمره نهائی جداول محیط داخلی و خارجی است. اگر مجموع نمره نهائی (امتیاز موزون) بیش از میانگین امتیازدهی (۱ الی ۵) باشد بیان کننده آن است که سازمان یا کشور مورد مطالعه در ارتباط با استراتژیهای پیشنهادی قادر خواهد بود که از قوت و فرصت های خود بهره برداری مناسب نماید و یا از عواملی که موجب تهدید می گردند احتراز نماید. در جدول ارزیابی عوامل داخلی مجموع امتیاز موزون ۳/۴۲ است (جدول شماره ۲ ارزیابی عوامل داخلی قوت ها و ضعف ها)، در صورتی که میانگین امتیازدهی بین ۱ و ۵ برابر با ۳ می باشد. بنابراین استراتژی ها استخراجی از روش (SWOT) می تواند از قوت ها و فرصت استفاده مناسب نماید. در واقع کشور از منظر عوامل درونی دارای قوت و مزیت می باشد و اگر مجموع این موزون کمتر از میانگین ۳ باشد (صرف نظر از تعداد شاخص ها یا سئوالاتی که در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و یا خارجی گنجانده می شود، جمع نمره های نهائی بین ۱ و ۵ خواهد بود و میانگین آنها ۳ می باشد)، کشور یا سازمان از منظر عوامل داخلی و یا خارجی دچار ضعف و نارسایی است. قابل توجه است که مجموع امتیاز موزون در محیط خارجی (فرصت ها و تهدیدها) نیز برابر با ۴/۱۱ می باشد که نشان از توانایی های کشور در استفاده از فرصت ها و احتراز از تهدیدها می باشد (جدول شماره ۳ ارزیابی عوامل خارجی، فرصت ها و تهدیدات است).

جدول شماره ۲: ارزیابی عوامل داخلی (قوت ها - ضعف ها)

امتیاز (موزون)	ضریب اهمیت (بین ۱ تا ۵)	وزن (بین صفر و ۱)	قوت ها
۰/۲۵	۵	۰/۰۵	۱- وجود تأسیسات زیربنائی و زیر ساختارهای اقتصادی مناسب (بنادر، راهها و مناطق آزاد و...)
۰/۲	۴	۰/۰۵	۲- رفع نسبی محدودیت ها و موانع سازمان جلت سرمایه گذاری خارجی
۰/۱۸۸	۴	۰/۰۴۷	۳- موقعیت ژئوپلیتیکی کشور
۰/۲۲۵	۵	۰/۰۴۵	۴- وجود منابع و ذخایر (نفتی، گازی و معدنی) غنی در کشور
۰/۱۲۰	۳	۰/۰۴	۵- وجود مؤسسات بیمه ای متناسب با استانداردهای جهانی و اعطای برخی فعالیت های
۰/۱۰۵	۳	۰/۰۳۵	۶- توجه و تأکید بر توسعه بازار و بورس و سهام در کشور
۰/۰۶۲	۳	۰/۰۳۲	۷- الحاف به کنواسیونهای بین المللی درباره شناسائی و اجرای آرای داوری نسبت به حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری میان دولت و اتباع دول دیگر
۰/۱۱۱	۳	۰/۰۳۷	۸- گستردگی بازار داخلی
۰/۱۴۱	۳	۰/۰۴۷	۹- جاذبه های طبیعی و تاریخی موجود در کشور (وجود شرایط بالقوه مناسب جهت توسعه صنعت توریسم)
۰/۰۳۸	۲	۰/۰۳۴	۱۰- اهمیت دادن و تأکید بر استفاده از منابع جهانی بویژه سرمایه گذاری خارجی... رشد و توسعه اقتصادی در کشور
۰/۰۹۰	۳	۰/۰۳	۱۱- اهداف سند چشم انداز بیست ساله، بویژه در امر تولید علم و فناوری صنعت و توسعه

ضعف ها			
۰/۱۴۷	۳	۰/۰۴۹	۱- وجود برخی نارسائیهایی در زمینه اجرای مکانیسم صدور و جذب سرمایه گذاری خارجی
۰/۱۴۱	۳	۰/۰۴۷	۲- عدم تأسیس بانک های مشارکتی (داخلی و خارجی) در کشور
۰/۱۸۸	۴	۰/۰۴۷	۳- بالا بودن ریسک سرمایه گذاری خارجی در کشور
۰/۱۱۱	۳	۰/۰۳۷	۴- پائین بودن درجه ثبات اقتصادی بازار داخلی
۰/۰۹۹	۲	۰/۰۳۳	۵- بالا بودن نرخ رشد تورم
۰/۱۱۴	۳	۰/۰۳۸	۶- پائین بودن درجه رقابت پذیری در بازار
۰/۰۸۸	۴	۰/۰۴۴	۷- پائین بودن درجه مشارکت بخش خصوصی نسبت به بزرگی دولت در اقتصاد
۰/۱۸۸	۴	۰/۰۴۷	۸- عدم استقلال سیستم بانکی از سیستم مالی
۰/۲۶۰	۵	۰/۰۵۲	۹- وجود نارسائیهایی در قوانین کلی کشور در راستای جذب و تشویق سرمایه گذاریهای خارجی
۰/۱۲۶	۳	۰/۰۴۲	۱۰- عدم عضویت ایران در اژانس چند جانبه تضمین سرمایه گذاری خارجی
۰/۰۶۴	۲	۰/۰۳۲	۱۱- موانع ناشی از قوانین خاص (قانون کار، قانون تأمین اجتماعی، قوانین مالیاتی، قانون مالکیتهای معنوی و... مرتبط با سرمایه گذاری خارجی
۰/۰۵	۲	۰/۰۲۵	۱۲- ممنوعیت سرمایه گذاری دولتی خارجی در کشور
۰/۰۵۲	۲	۰/۰۲۶	۱۳- ممنوعیت مالکیت اموال غیر منقول برای سرمایه گذار خارجی
۰/۰۸۴	۳	۰/۰۲۸	۱۴- تنوع مراکز تصمیم گیری در کشور در امر سرمایه گذاری خارجی
۳/۴۲	-	۱	جمع وزن و امتیاز موزون شاخص مربوط به قوت ها و ضعف ها

نکته ۱: وزن ضربدر ضریب اهمیت برابر است با امتیاز موزون

نکته ۲: جمع وزن ضعف ها و قوت ها برابر با ۱ می شود و همین طور فرصت ها و تهدیدات نیز برابر با ۱ می باشد.

جدول شماره ۳: ارزیابی عوامل خارجی (فرصت ها - تهدیدها)

امتیاز موزون	ضریب اهمیت	وزن	فرصت ها
۰/۱۸	۴	۰/۰۴۵	۱- امکان استفاده از منابع جهانی بویژه سرمایه گذاریهای خارجی، با توجه به بازار گسترده کشور
۰/۱۷۶	۴	۰/۰۴۴	۲- امکان برخورداری از دستاوردهای مراکز R&D در کشورهای صنعتی (بویژه تکنولوژی، فناوری، اطلاع رسانی و...) بمنظور تقویت مراکز تولید علم و فناوری داخلی در کشور
۰/۲۵	۵	۰/۰۵	۳- امکان استفاده و برخورداری از منابع سرمایه ای ایرانیان خارج از کشور
۰/۲۳۵	۵	۰/۰۴۷	۴- امکان تأسیس بانکهای مشترک در داخل خارج
۰/۱۶۵	۴	۰/۰۳۹	۵- جذابیت صنعت توریسم در کشور و امکان برخورداری از منابع جهانی در راستای توسعه این صنعت
۰/۲۵	۵	۰/۰۵	۶- موقعیت مناسب جغرافیایی و ژئوپلیتیکی کشور بویژه از منظر اقتصاد بین الملل
۰/۱۷۶	۴	۰/۰۴۴	۷- نیاز روبه تزاید بازار جهانی به منابع کشور به ویژه منابع کانی (نفت، گاز و معدن)
۰/۵۸	۲	۰/۰۲۹	۸- برخورداری از مزیت قدرت بازدارندگی و... در کشور در امر جذب سرمایه گذاری
۰/۰۹۶	۳	۰/۰۳۲	۹- وجود خارجی بنادر تجاری آزاد در استفاده از تجارت خارجی و جذب سرمایه گذاریهای خارجی بویژه در جذب سرمایه گذاریهای مشترک
۰/۰۵۸	۲	۰/۰۲۹	۱۰- امکان عضویت در سازمان تجارت جهانی (WTO) و سایر سازمانهای مرتبط با تجارت و سرمایه گذاری بمنظور برخورداری در تجارت خارجی با تأکید بر سرمایه گذاری خارجی
۰/۱۳۲	۴	۰/۰۳۳	۱۱- تلاش در جهت شکل گیری اتحادیه های منطقه ای بمنظور گسترش بازار افزایش قدرت چانه زنی و برخورداری از مزیت های منطقه ای
۰/۰۷۵	۳	۰/۰۲۵	۱۲- اهداف سند چشم انداز بیست ساله کشور می تواند انگیزه و عاملی باشد در استفاده هر چه بیشتر و بهتر از نتایج جهانی بویژه سرمایه گذاری خارجی

امتیاز موزون	ضریب اهمیت	وزن	تهدیدات
۰/۱۸۴	۴	۰/۰۴۶	۱- وجود تحریم های گسترده بین المللی و آثارش بر جذب سرمایه گذارهای خارجی
۰/۱۸۴	۴	۰/۰۴۶	۲- محدودیت های انتقال تناسب تکنولوژی و فن آوریهای مدرن پیشرو به کشور
۰/۲۵	۵	۰/۰۵	۳- محدودیت های مربوط به سیستم بانکی کشور بویژه در زمینه نقل و انتقال ارز و طلا
۰/۱۱۷	۳	۰/۰۳۹	۴- محدودیت هایی برای سازمانهای سرمایه گذار جهانی بویژه در امور نفت و گاز (بیش از ۱۰ میلیون دلار)
۰/۱۱۱	۳	۰/۰۳۷	۵- وجود تبلیغات گسترده و هدفمند برخی از کشورهای قدرتمند جهانی در جلوگیری از توسعه داد و ستد خارجی و استفاده از اعتبارات سازمانهای بین المللی از جمله (بانک ترمیم و توسعه و...)
۰/۱۸۶	۴	۰/۰۴۶	۶- ایجاد محدودیت کلی در سیستم حمل و نقل دریایی از طریق..... بیمه گذار
۰/۱۱۷	۳	۰/۰۳۹	۷- عدم عضویت در سازمان تجارت جهانی (WTO)
۰/۱۴۸	۴	۰/۰۳۷	۸- تضعیف رابطه معادله تجاری (قیمت ارزش کالاهای صادراتی به کالاهای وارداتی) در کشور
۰/۱۶۸	۴	۰/۰۴۲	۹- اعمال فشار از طریق اتحادیه اروپا، آمریکا و سازمان ملل - کشورهای منطقه همراه با تبلیغات هدفمند بمنظور ایجاد محدودیتهایی از جمله سرمایه گذاری
۰/۲۴	۵	۰/۰۴۸	۱۰- بالابودن درجه ریسک سرمایه گذاری خارجی
۰/۲۴۵	۵	۰/۰۴۹	۱۱- گسترش بیش از حد بخش دولتی و شبه دولتی در اقتصاد کشور
۰/۱۸۰	۴	۰/۰۴۵	۱۲- کاهش ارزش پول ملی و بالا بودن نرخ تورم در کشور
۴/۱۱	-	۱	جمع وزن و امتیاز موزون شاخص های مربوط به فرصت ها و تهدیدها

با تجزیه و تحلیل جداول ارزیابی عوامل داخلی (قوت ها و ضعف ها) و عوامل خارجی (فرصت ها و تهدیدات) می توان متکی به امتیاز موزون هر سؤال، نسبت به جایگاه آن سؤال (شاخص) در جداول مربوطه پی برد (بعنوان نمونه، وجود منابع و ذخائر نفتی، گازی و معدنی) غنی در کشور در جدول قوت ها بالاترین جایگاه را دارد.

در مرحله بعد با اتکاء به این جداول و استفاده از ماتریس (SWOT)، استراتژیهای ممکن را در هر ناحیه از ماتریس تعیین می کنیم. این روش همانطور که قبلاً بیان شد چهار نوع استراتژی را برای دستیابی به اهداف موردنظر ارائه می نماید.

این چهار استراتژی عبارتند از: (۱) استراتژیهای SO، (۲) استراتژیهای WO، (۳) استراتژیهای ST، (۴) استراتژیهای WT.

جدول شماره ۴ ماتریس قوت، ضعف، فرصت و تهدید را نشان می دهد (SWOT).^۱

با توجه به آنچه در زمینه ماتریس SWOT بیان گردید، اکنون بعد از تنظیم ماتریس مربوطه، می توان استراتژیهای مربوط به ۴ ناحیه ماتریس را در امر سرمایه گذاری استخراج نمود، البته سعی می شود استراتژیهای مهم ذکر شود.

با توجه به استراتژیهای ممکن در ارتباط با قوت های داخلی و فرصت های بین المللی می توان اهم استراتژیها را در این منطقه از ماتریس SWOT به شرح زیر بیان نمود. قابل توجه است که در این ناحیه استراتژیهای تدوین می گردد که از فرصت ها با اتکاء به نقاط قوت استفاده شود.

الف: استراتژیهای SO:

- ۱- استفاده بهینه از منابع جهانی به ویژه سرمایه گذاری خارجی با توجه به ظرفیت های اقتصادی و ژئوپلیتیکی کشور.
- ۲- رفع موانع جلب و جذب سرمایه گذاری خارجی و ورود به سازمان تجارت جهانی جهت برخورداری از مزیت های آن.
- ۳- تقویت مراکز R&D کشور و ایجاد تعامل با معنا با مراکز علمی و فن آوریهای کشورهای صنعتی در راستای اهداف سند چشم انداز ۲۰ ساله.
- ۴- اقدام در جهت برخورداری بهینه از بنادر تجاری آزاد کشور و توسعه آن در راستای تأسیس بانکهای مشترک.
- ۵- دیپلماسی جلب و جذب سرمایه های ایرانیان خارج از کشور.
- ۶- توسعه صنعت توریسم کشور و ایجاد بسترهای مناسب در جهت جذب سرمایه گذارهای خارجی در این صنعت.
- ۷- توسعه اتحادیه ها و بازار منطقه ای در راستای افزایش قدرت چانه زنی و برخورداری از سرمایه گذارهای منطقه ای و جهانی.
- ۸- استفاده بهینه از مزیت های نسبی کشور بویژه در صنعت نفت و گاز با توجه به نیاز وافر بازارهای جهانی.

1- Strength / Weaknes. oppoportnig , Treatment

ب: استراتژیهای WO:

با توجه به استراتژیهای ممکن در ارتباط با فرصت ها و ضعف های داخلی می توان اهم استراتژیها را در این منطقه از ماتریس SOWT به شرح زیر بیان نمود (در این ناحیه تدوین استراتژیها مبتنی بر استفاده از فرصت ها برای رفع و یا جبران نقاط ضعف است).

۱- اقدامات لازم و استناد ندارد در جهت کاهش درجه ریسک پذیری سرمایه گذاران خارجی با توجه به جذابیت سرمایه گذاری خارجی در کشور از منظر داخلی و خارجی.

۲- بسترسازی در ایجاد بانک های مشارکتی (سرمایه گذاری) در کشور، با توجه به نیاز رو به تزاید بازار جهانی به منابع کشور بویژه منابع کانی.

۳- اقدام لازم جهت عضویت کشور در WTO با توجه به مزیت های عضویت در این سازمان تجارت جهانی.

۴- رفع موانع ناشی از قوانین کلی و خاص به منظور استفاده مناسب از فرصت های سرمایه گذاری خارجی در کشور به ویژه سرمایه های ایرانیان خارج از کشور.

۵- آزادسازی و رقابت پذیری بازار داخلی با توجه به فرصت های جهانی جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور.

۶- تقویت ثبات اقتصادی بازار داخلی بمنظور برخورداری از منابع جهانی در راستای اهداف سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور.

ج: استراتژیهای ST:

در این ناحیه استراتژیها به منظور استفاده از نقاط قوت برای جلوگیری از تهدیدات و یا برطرف کردن آنها صورت می گیرد. در این ناحیه نیز استراتژیهای ممکن با توجه به قوت های داخلی و تهدیدات صورت می پذیرد که مهمترین آنها به شرح زیر است.

۱- توسعه مؤسسات بیمه ای متناسب با استانداردهای جهانی در زمینه امنیت حمل و نقل و کاهش ریسک سرمایه گذاران خارجی.

۲- رفع موانع و محدودیت های سازمان جلب سرمایه گذاری خارجی بویژه در ارتباط با کشورهای پیرامون و در عین حال متحد کشور.

۳- تقویت و توسعه مراکز تحقیق و توسعه (R&D) در جهت تولید علم، تکنولوژی و نوآوری بمنظور مواجهه و تخفیف تحریم های گسترده بین المللی بویژه در زمینه انتقال تکنولوژی.

۴- تقویت تولیدات داخلی بویژه در حوزه بخش صنعت با جهت گیری تقویت رابطه مبادله با جهان خارج.

۵- الحاق به کنوانسیونهای بین المللی بویژه درباره شناسایی و اجرای داوری نسبت به حل اختلاف سرمایه گذاری میان دولت و اتباع دول دیگر، درجه ریسک سرمایه گذاری خارجی را کاهش می دهد.

۶- اتخاذ سیاست های هدفمند و کارآمد در زمینه منابع و ذخائر کانی و از طرفی نیاز رو به تزاید بازار جهانی به منابع انرژی می تواند عامل مؤثری باشد در کاهش فشارها و اثرات تحریم های بین المللی.

د: استراتژیهای WT:

در این ناحیه از ماتریس SWOT، که بیان کننده ضعف های داخلی و تهدیدات خارجی می باشد باید استراتژیها به شکلی تنظیم گردد که

زیان ها و آسیب پذیری ها را به حداقل برساند. اهم این استراتژیها عبارتند از:

۱- تقویت تولیدات داخلی و استقرار ثبات اقتصادی در کشور به منظور جذب سرمایه گذارهای خارجی بویژه سرمایه ایرانیان خارج از کشور.

۲- انسجام و وحدت رویه مراکز تصمیم گیری در امر جلب جذب سرمایه گذاری خارجی بمنظور کاهش اثرات تبلیغات و فشارهای وارده از سوی اتحادیه اروپا، آمریکا، سازمان ملل و...

۳- رفع موانع در قوانین کلی و قوانین خاص در کشور، همزمان با شفاف سازی اجرای مکانیسم صدور و جذب سرمایه گذاری خارجی به منظور کاهش درجه ریسک پذیری سرمایه گذار خارجی.

۴- آزادسازی و تقویت بخش خصوصی با هدف وارد شدن به WTO (سازمان تجارت جهانی).

نتیجه گیری و پیشنهادات:

الف - نتیجه گیری

مقدمه:

با توجه به نقش سرمایه گذاری در روند رشد و توسعه اقتصادی بسیاری از تئوریهای رشد و توسعه اقتصادی آنرا موتور رشد اقتصادی می دانند و عنصر اصلی را در شکستن دور باطل فقر انباشت سرمایه می دانند. انباشت سرمایه نیز محدود به سرمایه های پولی نمی گردد بلکه ترکیبی موزون از سرمایه های پولی، مالی و فنی است. به علت همین نقش محوری و تعیین کننده است که برخی تئوریها ادعا دارند که رشد اقتصادی یعنی رشد سرمایه گذاری، و پیشنهاد می کنند که اگر کشوری مازاد اقتصادی مناسب را جهت سرمایه گذاری مورد نیاز نداشته حتی اگر دست به استقراض بزند توجیه اقتصادی دارد و معمولاً نیز توصیه می شود. از طرفی اکثر کشورهای در حال توسعه با محدودیت انباشت سرمایه و سرمایه گذاری مواجه هستند، لذا استفاده از منابع جهانی بویژه سرمایه گذاری خارجی برای آنها از اهمیت خاصی برخوردار است. آثار سرمایه گذاری خارجی بر پارامترهای کلان اقتصادی، از جمله تولید، اشتغال توزیع درآمد، صادرات، انتقال تکنولوژی و فن آوری و... قابل توجه است. به همین دلیل است که کشورها باید راه کارهای مناسب را در جلب و جذب این شاخص مهم اقتصادی اتخاذ نمایند. در این راستا باید جذابیت ها و موانع جذب سرمایه گذاری خارجی در ابعاد مختلف شناسایی و راه کارهای مناسب جهت برخورداری از منابع جهانی به ویژه سرمایه گذاری خارجی اتخاذ گردد.

این تحقیق با شناسایی قوت و ضعف ها در محیط داخلی و فرصت ها و تهدیدات در محیط خارجی با تاکید بر ابعاد حقوقی و مالی جذب سرمایه گذاری خارجی، اقدام به ارائه استراتژیهای مناسب جذب و جلب سرمایه گذاری خارجی نموده است. در این راستا ابتدا ادبیات مربوط به سرمایه گذاری خارجی از سه منظر تئوری، تجربی و مصادیق مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است و بصورت موردی، بسترهای حقوقی و اقتصادی جذب سرمایه گذاری خارجی

در ایران و تعدادی از کشورهای منتخب (چین، آرژانتین و مصر) مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. به دلیل اهمیت نظام حقوقی و مالی حاکم بر سرمایه گذاری در ایران، این بخش بصورت مبسوط و در وجوه مختلف از جمله بررسی و تحلیل موانع حقوقی و موانع مالی شامل: چالش های حقوقی سرمایه گذاری خارجی، چالش های ناشی از قانون اساسی از جمله اصول ۸۱، ۴۴، ۱۳۹ و موانع ناشی از قوانین خاص مثل قانون کار، قانون تأمین اجتماعی، قانون مالیات، قانون داوری تجارت بین المللی، قانون مالکیت های معنوی و...، تحریم ها و آثار حاصل از آن بر سیستم پولی و مالی کشور و... پرداخته است و از سوئی دیگر جذابیت ها، تسهیلات و اقدامات انجام شده در جهت استفاده از منابع جهانی و جذب سرمایه گذاریهای خارجی مورد توجه قرار گرفته است، که از آن جمله می توان به مواردی چون:

قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی، آیین نامه اجرائی قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی، قانون موافقت نامه تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی بین کشورهای عضو اگو، حمایت از تأمین ارز برای انتقالات، تأمین ساز و کارهای مناسب جهت حل و فصل اختلافات میان یک طرف متعاقد و سرمایه گذاران طرف متعاقد دیگر مبتنی بر استانداردهای جهانی حل و اختلاف و... مورد بررسی قرار داده است.

در نهایت با استخراج شاخص های جلب و جذب سرمایه گذاری خارجی متکی به ادبیات تحقیق اقدام به تنظیم دو پرسشنامه پیوست نموده، و از این طریق متکی به تکنیک های آماری، نظرات کارشناسان و خبرگان دانشگاهی و اجرائی را در امر سرمایه گذاری خارجی دریافت گردید. و در ادامه پس از بررسی درجه روائی و اعتبار سؤالات مطرح شده در پرسشنامه، اقدام به شناسائی و ارزیابی نقاط قوت و ضعف در محیط داخلی و فرصت ها و تهدیدها در محیط خارجی در ارتباط با جذب و جلب سرمایه گذاری خارجی گردید. و با استعانت از ماتریس SWOT (که به صورت مبسوط در تحقیق آمده است)، استراتژیهای ممکن استخراج گردیده است.

با توجه به آنچه گفته شد، بطور کلی می توان موانع اقتصادی و حقوقی را بشرح ذیل فهرست نمود:

- ۱- گسترش بیش از حد بخش دولتی و شبه دولتی و در نتیجه پائین بودن درجه مشارکت بخش خصوصی در اقتصاد.
- ۲- نوسانات ارزی و سیاست، تجاری نارکارآمد.
- ۳- عدم تأسیس بانک های مشارکتی (داخلی و خارجی) در کشور.
- ۴- بالا بودن ریسک سرمایه گذاری خارجی.
- ۵- ضعف اقدامات تشویقی و ترویجی و خدمات پس از سرمایه گذاری.
- ۶- پائین بودن درجه ثبات اقتصادی و روند افزایشی نرخ تورم در کشور.
- ۷- وجود نارسائیهای در زمینه اجرای مکانیسم صدور و جذب سرمایه گذاری خارجی.
- ۸- پائین بودن درجه رقابت پذیری در بازار.
- ۹- عدم استقلال سیستم بانکی از سیستم مالی.

۱۰- عدم عضویت ایران در WTO و آژانس چند جانبه تضمین سرمایه گذاری خارجی.

۱۱- وجود موانعی در قوانین کلی کشور، در راستای جذب و تشویق سرمایه گذاری خارجی.

۱۲- موانع ناشی از قوانین خاص (قانون کار، قانون تأمین اجتماعی، قوانین مالیاتی، قانون مالکیت های معنوی و... مرتبط با سرمایه گذاری خارجی.

۱۳- ممنوعیت مالکیت اموال غیر منقول برای سرمایه گذاری خارجی.

۱۴- تنوع مراکز تصمیم گیری در کشور در امر سرمایه گذاری خارجی.

۱۵- تحریم های گسترده بین المللی بویژه در امر سرمایه گذاری خارجی.

۱۶- وجود محدودیت هایی در سیستم حمل و نقل دریایی و بنادر از طریق بالا بودن ریسک بیمه گذار.

۱۷- کاهش ارزش پول ملی و آثارش بر متغیرهای کلان اقتصادی از جمله صادرات و واردات.

۱۸- وجود برخی موانع سیاسی و فرهنگی نیز از عوامل تشدید کننده محدودیت برای برخی از عوامل ذکر شده در بالاست.

البته حاکم شدن این گفتمان که روند توسعه اقتصادی دیگر در چهارچوب مرزهای جغرافیایی کشور مورد توجه نیست و باید در برنامه ریزی های توسعه ضمن استفاده بهینه از منابع داخلی باید برنامه ریزی هدفمند جهت برخورداری از منابع جهانی بویژه سرمایه گذاری جهانی را مد توجه قرار داد.

پتانسیل فوق العاده کشورمان در جذب سرمایه گذاری خارجی باعث شده تا مسئولین در چند سال اخیر در جذب سرمایه گذاری خارجی گام هایی را بردارند. اصلاح قوانین (تصویب قانون جذب سرمایه گذاریهای خارجی)، اجماع نظر پیرامون سرمایه گذاری خارجی، اصلاح قوانین مالیاتی، اصلاح در تعرفه و سیاست ارزی (تک نرخی شدن) و اصلاحات اقتصادی و... از جمله این اقدامات بوده است. این تعدیلات باعث شد که سیاست گزاران اقتصادی ۴۰ درصد رشد، متوسط سالانه را برای سرمایه گذاری خارجی در برنامه چهارم توسعه پیش بینی کنند. به طوری که از ۶۸۵ میلیون دلار در سال ۱۳۸۳ به ۲۷۳۲ میلیون دلار در سال ۱۳۸۸ افزایش یابد. بطور کلی اهم قوت ها، جذابیت ها و فرصت های جذب سرمایه گذاری خارجی را در کشور از منظر اقتصادی و حقوقی می توان به شرح زیر خلاصه نمود.

- ۱- وجود تأسیسات زیر بنائی و زیر ساختارهای اقتصادی نسبتاً مناسب (بنادر، راه ها، مناطق آزاد و...).
- ۲- موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی و ژئو اکونومیکی کشور.
- ۳- رفع نسبی محدودیت ها و موانع سازمان جلب و جذب سرمایه گذاری خارجی.
- ۴- وجود منابع و ذخائر (نفتی، گازی و معدنی) غنی در کشور.
- ۵- جاذبه های طبیعی و تاریخی کشور (وجود شرایط بالقوه مناسب جهت توسعه صنعت توریسم).

- ۶- اهمیت دادن و تأکید بر استفاده از منابع جهانی به ویژه سرمایه گذاری خارجی در روند رشد و توسعه اقتصادی در کشور.
- ۷- اهداف سند چشم انداز بیست ساله کشور بویژه در زمینه تولید علم و فناوری، صنعت و توسعه.
- ۸- وجود برخی مؤسسات بیمه ای متناسب با استانداردهای جهانی و اعطای برخی معافیت ها.
- ۹- الحاق به کنوانسیونهای بین المللی درباره شناسائی و اجرای آرای داوری نسبت به حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری میان دولت و اتباع دول دیگر.
- ۱۰- گستردگی بازار داخلی و امکان استفاده از منابع جهانی.
- ۱۱- امکان استفاده و برخورداری از منابع سرمایه ای ایرانیان خارج از کشور.
- ۱۲- نیاز رو به تزاید بازار جهانی به منابع کشور، به ویژه منابع (نفت، گاز و معدن).
- ۱۳- امکان توسعه اتحادیه های منطقه ای بمنظور گسترش بازار و قدرت چانه زنی.

ب- پیشنهادات

باید در حوزه های تأمین منابع ملی (National Financing)، نهادهای سیاسی، نظام مالیاتی داخلی، مالیات ترجیحی، مشوق ها و پاداشهای مالیاتی (با تأکید بر سیاست های تولید محور، تکنولوژی محور و صادرات محور) اصلاحاتی صورت بگیرد. در زمینه ارائه راه کار (استراتژی) جذب هر چه بهتر و بیشتر سرمایه گذاری خارجی آنچه مهم به نظر می رسد پذیرش اهمیت تعدیل و تغییرات اساسی از سوی سیاستگذاران این بخش است.

از طرف دیگر فرآیند جهانی شدن این گونه متذکر می شود که نقش دولت ها فقط به عنوان قانون گذار در این حوزه مهم است نه بعنوان شریک اصلی سرمایه گذار خارجی و می باید فرآیند سرمایه گذاری پس از اعمال سیاست و قانون از سوی دولت، به بازار سرمایه واگذار شود و پذیرش این روند از سوی سیاست گذاران امروزی جامعه ی ما، خود امری اساسی در این راستا محسوب می گردد. در جهت عملی کردن این تغییر و تحولات و همسو شدن سیر جهانی در جذب سرمایه گذاری خارجی لازم است موانع قانونی و حقوقی که در بخش های قبلی این تحقیق به تفکیک بیان شد، اولاً مورد توجه واقع شود و سپس در جهت حذف یا اصلاح آنها برآیند و این امر مستلزم این است که مواردی مثل تأمین امنیت قضایی در کشور، اجرای سیاست آزادسازی و خصوصی سازی با حضور سرمایه گذاران خارجی در جهت جلب اعتماد آنان، اصلاح قوانین کار و قوانین مرتبط با آن، تفسیر رسمی از اصول مورد بحث قانون اساسی، ایجاد مؤسسات بیمه ای و تأمین قوانین متناسب با استانداردهای روز جهانی، ایجاد قانون مناسب در زمینه بورس و بازار سرمایه و مواردی از این دست، رفع موانع قانونی در زمینه حقوق مالکیت فکری و... انجام شود.

از جمله راهکارهایی که در این زمینه قابل ارائه است، پیشنهاد الحاق ایران به کنوانسیون های بین المللی از جمله کنوانسیون نیویورک

- ۱۹۵۸ درباره ی شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی، «کنوانسیون راجع به حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری میان دولت ها و اتباع دول دیگر» که به کنوانسیون «شیکاگو» معروف است و «مرکز بین المللی حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری (ICSID) می باشد، که درباره ی رفع اشکالات ناشی از داوری (اصل ۱۳۹ ق. ۱) می تواند راهگشا باشد. همچنین در زمینه شناسایی و به رسمیت شناختن حقوق مالکیت فکر همین پیشنهاد در مورد «کنوانسیون برن»، «کنوانسیون رم» و «موافقت نامه راجع به جنبه های تجاری و حقوق مالکیت فکری «تریپس» ارائه می گردد. همچنین می بایست مهلت های طولانی در رسیدگی به اینگونه پرونده ها در سیستم قضایی مان از میان برداشته شده و مقررات گمرکی که در این باب موجود است نیز اصلاح گردد.
- از جمله موافقت نامه هایی که در ارتباط با اقدامات سرمایه گذاری مرتبط با تجارت بوده و در نتیجه اصول ارائه شده بوسیله آن می تواند راهکارهایی مناسب در حقوق ما تلقی شود، موافقت نامه تریمز Agreement on Trade Related Investment Measures است که از جمله موافقت نامه های مهم سازمان تجارت جهانی محسوب می گردد. موافقت نامه تریمز کشورهای عضو را مکلف کرده از اعمال اقدامات حقوقی، اداری یا اقتصادی که باعث ایجاد محدودیت برای سرمایه گذاری خارجی می شود، خودداری کند.
- طبق ماده (۱) این موافقت نامه، حوزه شمولش فقط ناظر به اقدامات سرمایه گذاری مرتبط با تجارت کالا است و کاری به حوزه تجارت خدمات ندارد. عمده قواعد این موافقت نامه مربوط به اصولی مثل اصل رفتار ملی (یعنی کشورهای عضو مکلف اند در مواجهه با سرمایه گذار خارجی و داخلی رفتار مساوی داشته باشند و پس از ورود سرمایه گذاران خارجی به بازار داخلی با آنها رفتاری مشابه رفتار رقبای داخلی داشته یا حداقل رفتار نامطلوبتر نداشته باشند.
- در این راستا همان طور که بصورت مبسوط در فصل روش تحقیق و تجربه و تحلیل داده ها به آن پرداخته شده است، استراتژی های استخراجی با تکیه به ارزیابی محیط داخلی (قوت ها، ضعف ها) و ارزیابی عوامل محیط خارجی (فرصت ها، تهدیدها) مشخص گردید، که کلیدی از آن به شرح زیر ارائه می گردد.
- ۱- استفاده بهینه از منابع جهانی به ویژه سرمایه گذاری خارجی با توجه به ظرفیت های اقتصادی و ژئوپلیتیکی کشور، از جمله منابع کانی (نفت، گاز و معدن و...).
- ۲- دیپلماسی، جلب و جذب سرمایه های ایرانیان خارج از کشور.
- ۳- توسعه صنعت توریسم کشور و ایجاد بسترهای مناسب در جهت جذب سرمایه گذاری خارجی در امن صنعت.
- ۴- اقدام در جهت برخورداری بهینه از بنادر تجاری آزاد و توسعه آن در راستای تأسیس بانکهای مشترک، با توجه به نیاز رو به تزاید بازار جهانی به منابع کشور.
- ۵- اقدامات لازم و استاندارد در جهت کاهش درجه ریسک پذیری سرمایه گذاران خارجی، با توجه به جذابیت سرمایه گذاری خارجی در

کشور از منظر داخلی و خارجی.

- ۶- توسعه اتحادیه ها و بازار و منطقه ای در راستای افزایش قدرت چانه زنی و برخورداری از سرمایه گذارهای منطقه ای و جهانی.
- ۷- رفع موانع ناشی از قوانین کلی و خاص بمنظور استفاده مناسب از فرصت های سرمایه گذاری خارجی در کشور به ویژه سرمایه های ایرانیان خارج از کشور.
- ۸- رفع موانع و محدودیت های سازمان جلب سرمایه گذاری خارجی به ویژه در ارتباط با کشورهای پیرامون و بستر سازی جهت عضویت در WTO.
- ۹- انسجام و وحدت رویه مراکز تصمیم گیری در امر جذب و جلب سرمایه گذاری خارجی به منظور کاهش اثرات تبلیغی و فشارهای وارده از سوی تحریم کنندگان اروپائی، آمریکائی و...
- ۱۰- توسعه مؤسسات بیمه ای متناسب با استانداردهای جهانی.
- ۱۱- الحاق به کنواسیونهای بین المللی بویژه درباره شناسایی و اجرای داوری نسبت به حل اختلاف سرمایه گذاری میان دولت و اتباع دول دیگر.
- ۱۲- آزاد سازی و رقابت پذیری بازار داخلی با تأکید بر گسترش بخش خصوصی، با توجه به فرصت های جهانی جذب سرمایه گذاری خارجی.

منابع:

۱. اکبر کمیجانی: تعیین نقش عوامل مؤثر بر جلب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران، تهران انتشارات تحقیقات اقتصادی شماره ۷۳.
۲. عفت منافی نژاد: تجزیه و تحلیل اثر سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر توسعه اقتصادی در کشورهای در حال توسعه طی سالهای ۲۰۰۰ - ۱۹۷۵ - تهران انتشارات مرکز آمار ایران، شماره ۶۴.
۳. محمدمهدی بهکش، اقتصاد ایران در بستر جهانی شدن، تهران، نشر نی، ۱۳۸۰.
۴. هیبت الله نژندی، حقوق بین الملل عمومی معاصر، تهران انتشارات خرسندی، ۱۳۹۰.
۵. عباسلو، حمید، تعیین و حمایت حقوقی از سرمایه گذاری خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۸.
۶. محمدعلی صلح چی و هیبت الله نژندی منش، حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات بین المللی، تهران، نشر میزان، ۱۳۸۹.
۷. جرالدمایر، جوزف استیگلیر، پیشگامان اقتصاد توسعه، ترجمه غلامرضا آزاد، نشر نی، تهران، ۱۳۸۲.
- 8- World Trade organization (1996), Annual Report, Vol, Trade and Foreign Direct Investment, WTO, Geneva.
- 9- Heilbronner, K, Foreign Investment protection in public International Law / 1995.
- 10- Sornaraja, M, The International Law on Foreign Investment Coambridge university press, 2004.
- 11- Hov.C. Foreign Investment and Economic Development In china, Harvard university press, 1998.